

บทที่ 7

สรุปและข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาสรุปได้เป็น 2 ประเด็นใหญ่ ๆ คือ ประเด็นแรกเป็นการสรุปขั้นตอนการทำงานวิจัย ประเด็นที่สอง เป็นการสรุปผลที่ได้จากการศึกษาทำวิจัยของวัดจีนประชาสโมสร

ประเด็นการทำวิจัย

ประเด็นขั้นตอนการทำวิจัย เริ่มต้นจากการสำรวจเก็บข้อมูลภาคเอกสาร โดยเฉพาะเอกสารชั้นต้น ได้ขอความอนุเคราะห์สำนักงานหอสมุดแห่งชาติ ในการขอศึกษาข้อมูลเก่า ต้องใช้เวลาในการค้น และคอยรับเอกสาร จากการสำรวจในเบื้องต้นนี้พบว่าบางข้อมูลยังไม่มีใครศึกษาไว้ จึงทำให้ผู้วิจัยต้องใช้เวลามากขึ้น บางอย่างจึงต้องลงภาคสนาม โดยการสำรวจ การสัมภาษณ์ แล้ววิเคราะห์ข้อมูลเขียนรายงาน

ข้อมูลเอกสารที่ได้มาจากการสำรวจ ผู้วิจัยต้องอ่านข้อมูลเพื่อทำความเข้าใจแล้ววิเคราะห์เอกสารบางเล่มก็ใช้ได้ มีข้อมูลที่ต้องการอ้างอิง บางเล่มก็ไม่พบประเด็นที่ต้องการ พบว่ามีเป็นจำนวนมาก และนอกจากนั้นแล้วเอกสารบางเล่มเป็นภาษาต่างประเทศ ผู้วิจัยก็ต้องพึ่งเจ้าของภาษา หรือผู้มีความรู้เฉพาะทาง โดยผู้รู้ทั้งหลายช่วยแปล บางครั้งผู้วิจัยก็แปลเองบ้าง จึงทำให้การทำงานต้องล่าช้าออกไปไม่เป็นไปตามที่ได้กำหนดวันเวลาในการศึกษาไว้

การศึกษาข้อมูลภาคสนามในพื้นที่การศึกษาคือวัดจีนประชาสโมสร ได้รับความอนุเคราะห์จากพระอาจารย์เย็นจุง เป็นพิเศษ ที่ท่านเมตตาให้ผู้วิจัยพร้อมคณะเข้าศึกษาในพื้นที่ได้ทุกวันช่วงที่ผู้วิจัยเข้าไปสำรวจ แต่การศึกษาพื้นที่อื่นที่เกี่ยวข้องบางครั้งต้องขออนุญาตเข้าศึกษาคด้วยเหตุที่ทางวัดมิได้อนุญาตให้บันทึกภาพ อีกทั้งถ้าผู้มีอำนาจในการอนุญาตไม่อยู่ก็จะต้องคอยในวันที่ท่านอยู่ จึงทำให้ข้อมูลล่าช้าออกไป แต่ที่น่าเสียดายเป็นอย่างยิ่งที่บางแห่งพบข้อมูลที่สามารถใช้อ้างได้แต่เจ้าหน้าที่ไม่อนุญาตให้บันทึกภาพ และการจัดแสดงนั้นนานปีถึงจะจัดแสดงครั้งหนึ่ง

ข้อมูลที่ได้จากต่างประเทศบางส่วน โดยเฉพาะพิพิธภัณฑ์นอกจากไม่อนุญาตให้บันทึกภาพแล้วยังไม่มีเอกสารจำหน่าย ข้อมูลที่ได้จึงจำกัดโดยเฉพาะในส่วนที่เป็นรูปเคารพที่นำมาใช้วิเคราะห์เปรียบเทียบ

ข้อมูลที่เป็นภาพถ่ายเส้นที่เกิดจากการรังวัดพื้นที่นั้น ผู้วิจัยได้ทำเพิ่มเติมจากนักวิชาการที่ได้นำเสนอไว้แล้วส่วนหนึ่ง โดยเพิ่มเติมให้เห็นแผนผังในสภาพปัจจุบัน ให้เห็นรูปด้านหน้า

รูปด้านข้าง เพียงเพื่อประกอบในการวิเคราะห์ มิได้นำเสนอถึงชั้นภายใน โครงสร้าง วิธีการสร้าง
ขั้นตอน ภาพถ่ายเส้นจึงยังไม่สมบูรณ์ 100 %

ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ในการวิจัยครั้งนี้ถือว่าการสัมภาษณ์มีความจำเป็นมาก
ทำให้ได้ข้อมูลส่วนนี้มาประกอบการวิเคราะห์ หลายประเด็นที่ผู้ให้ความรู้ เป็นบุคคลในพื้นที่
ศึกษา เช่น พระอาจารย์เย็น จง ท่านเป็นเจ้าอาวาสวัดจีนประชาสโมสรที่สานงานต่อจากเจ้าอาวาส
องค์เดิม ท่านมีความเชื่อมโยงอดีตสู่ปัจจุบัน ข้อมูลประวัติศาสตร์ของวัดที่จัดสร้างไว้ก่อนสมัย
ของท่าน ข้อมูลในสมัยของท่านที่มีการปรับเปลี่ยน เพิ่มเติมเป็นไปตามพลวัตของสังคม โดยเฉพาะ
การเพิ่มเติมรูปเคารพในวัดในส่วนของวิหารหลัก ที่มีหลายศาสนา หรือหลายลัทธิทางพุทธศาสนา
ทั้งนี้ส่วนใหญ่แล้วรูปเคารพเพิ่มเติมสมัยของท่าน ผู้วิจัยจึงได้ข้อมูลที่มีน้ำหนักมากที่สุด

การสัมภาษณ์ผู้ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ศึกษา ได้แก่ ผู้ดูแลโรงเจ ผู้ที่มีบ้านอยู่ในตลาดบ้านใหม่
แต่ละท่านก็มีอายุอยู่ระหว่าง 65-85 ปี ความรู้ความจำยังไม่เสื่อมแต่อย่างไรแล้วแต่ข้อมูลที่ได้นั้น
ผู้วิจัยทำการตรวจสอบบางเรื่องอาจไม่ได้สัมภาษณ์ท่านเดียว เรื่องเดียวกันก็สัมภาษณ์หลายท่าน
ให้ได้ข้อมูลที่มีความเที่ยงตรงมากที่สุด ส่วนกรณีที่ได้ข้อมูลที่ไม่ตรงกัน ผู้วิจัยได้นำเสนอข้อมูลนั้น
ให้เห็นความเห็นที่แตกต่างกัน หรือความเห็นที่เพิ่มเติม ส่วนข้อมูลไหนที่สอดคล้องกันก็จะแสดงให้รู้
ว่าเป็นความเห็นที่ตรงกัน โดยใส่ชื่อผู้ให้คำสัมภาษณ์ไว้ หรือบางประเด็นก็บอกชื่อของผู้ให้สัมภาษณ์
ที่มีความเห็นแตกต่างกันไว้ท้ายประเด็นนั้น ๆ

ข้อมูลที่ได้จากภาพถ่ายเก่า แผ่นผังเก่า และการบันทึกภาพใหม่ เรื่องภาพถ่ายเก่านั้น
บางภาพมีข้อความกำกับไว้ บางภาพไม่ได้กำกับไว้ ทำให้ข้อมูลส่วนที่ไม่ได้มีข้อความที่กำกับไว้
เป็นข้อมูลที่ไม่ชัดเจน หากผู้รู้ทำการอ่านยาก ผู้วิจัยได้วิเคราะห์เทียบเคียงโดยลงความเห็นไว้ว่าเป็น
การวิเคราะห์ของผู้วิจัย แผ่นผังเก่าก็เช่นเดียวกันก็มีปัญหาในการวิเคราะห์โดยพบว่าคำบรรยายใน
แผ่นผังนั้นตัวเล็กมาก การเขียนก็เขียนแบบหวัด อ่านยาก เมื่อขยายแล้วก็ยังไม่ชัดเจน อาจทำให้
การตีความคลาดเคลื่อนได้

ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล จากการศึกษา ตามลำดับข้างต้น ตั้งแต่เริ่มการสำรวจข้อมูล
เก็บรวบรวมข้อมูลในขั้นปฏิบัติงานแล้วสรุปเขียนรายงานผลที่ได้จากการศึกษา ผู้วิจัยก็ส่งให้
ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจแก้ไข ปรับปรุง เพิ่มเติม ตามเงื่อนไขของเวลา แล้วนำกลับมาแก้ไข ส่งผู้ทรงคุณวุฒิ
ตรวจสอบ ให้คำแนะนำะ จนในที่สุดครบองค์ประกอบของระเบียบวิธีการทำวิจัยแล้วเขียนรายงาน
ตามระเบียบแบบแผนของมหาวิทยาลัยออกมา แล้วส่งให้มหาวิทยาลัยตรวจสอบความถูกต้องของ
ระเบียบการทำวิจัยจนกว่าจะเสร็จสมบูรณ์ต่อไป

ประเด็นที่ได้จากการศึกษา

จากการที่ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาเรื่องวัดจีนประชาศโมสร นั้นแบ่งวัตถุประสงค์ออกเป็น 3 ข้อ ข้อแรกเน้นเรื่องการศึกษาภาคประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับชาวจีนที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานในพื้นที่ ข้อที่สองเป็นเรื่องของรูปแบบและความหมายทางสัญลักษณ์ และข้อที่สามเป็นเรื่องของบทบาทของวัดจีนที่มีความสัมพันธ์ต่อชุมชนด้านต่างๆ ดังนั้นจากการศึกษาในหัวข้อดังกล่าวจึงขอสรุปเป็นข้อ ๆ ดังต่อไปนี้

ด้านประวัติศาสตร์ พบว่าการเข้ามาตั้งถิ่นฐานของชาวจีนในระยะแรกบริเวณพื้นที่ภูมิภาคตะวันออก จังหวัดที่มีพื้นที่ติดกับทะเล เช่น จังหวัดตราด จันทบุรี ชลบุรี เป็นต้น มีคนจีนเข้ามาตั้งถิ่นฐานตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาแล้ว บริเวณพื้นที่เมืองตราด ชลบุรี โขที่เมืองจันทบุรี มีคนจีนเข้ามาค้าขายเป็นจำนวนมาก และยังเป็นแหล่งต่อเรือที่สำคัญเพราะว่าเมืองจันทบุรีมีวัดอุทิศคือไม้ตะเคียนใช้สำหรับต่อเรือ

พื้นที่เมืองฉะเชิงเทรา ช่วงสมัยอยุธยาตอนปลาย ชาวจีนได้เคลื่อนย้ายเข้ามาในพื้นที่โดยทางเรือ ด้วยมีการพบซากเรือตามแม่น้ำบางปะกงเป็นระยะ จวบจนในสมัยรัชกาลที่ 1 บริเวณพื้นที่ลำเพ็ญเริ่มที่จะมีความแออัดมากขึ้น ช่วงรัชกาลนี้หลักฐานในนิราศเมืองแกลง กล่าวถึงบ้านเรือนศาลเจ้าของชาวจีนตั้งอยู่ตามลำน้ำบางปะกง จนในสมัยรัชกาลที่ 2 การปลูกอ้อยทำน้ำตาลได้เริ่มขึ้นในช่วงนี้

สมัยรัชกาลที่ 3 ปรากฏว่ามีชาวจีนเข้ามาตั้งหลักแหล่งทำมาหากินจำนวนมากขึ้น โดยพระองค์ท่านได้มีนโยบายให้ชาวจีนออกไปตั้งหลักแหล่งพื้นที่เขตนารอบราชธานี ด้วยเมืองฉะเชิงเทราที่เป็นพื้นที่ตามนโยบาย มีการคมนาคมที่สะดวกเช่น คลองลำโรง คลองแสนแสบ (คลองบางขนาก) และช่วงนี้เองที่เมืองฉะเชิงเทราย้ายจากเมืองเก่ามาสร้างเมืองใหม่ ทำให้มีชาวจีนมาอาศัยอยู่เมืองใหม่เป็นจำนวนมาก บริเวณพื้นที่ใกล้เมืองใหม่พบหลักฐานที่เกี่ยวกับคนจีนสร้างวัดในพื้นที่คือ วัดสามจีน หลักฐานที่จะบ่งบอกถึงชาวจีนเข้ามาอาศัยอยู่มาก ยังพบว่ามีเหตุการณ์ที่สำคัญคือ กบฏตัวเหี้ย ชิดเมืองฉะเชิงเทรา เหตุการณ์นี้ทำให้คนจีนเสียชีวิตเป็นจำนวนมาก มีการสร้างโรงงานหีบอ้อยสมัยนี้อยู่ 24 แห่ง โดยเฉพาะบริเวณพื้นที่ศึกษาคือบ้านใหม่ มีโรงงานหีบอ้อยถึง 5 แห่งด้วยกัน ซึ่งมากกว่าที่บางคล้า เฉพาะที่บางคล้านี้มีเพียง 3 แห่ง

เหตุการณ์กบฏตัวเหี้ย ทำให้คนจีนในเมืองฉะเชิงเทราลดน้อยลง รัชกาลที่ 4 จึงต้องประกาศชักชวนชาวจีนบริเวณอื่น เข้ามาทำสวนไร่นา นอกจากนั้นผลกบฏตัวเหี้ยยังส่งผลให้คนจีนที่เคลื่อนย้ายออกไปได้ขยายไปตั้งหลักแหล่งทำกินที่ท่าเกวียน บ้านท่านา บ้านเกาะขนุน

เมืองฉะเชิงเทราช่วงสมัยรัชกาลที่ 5 เป็นช่วงที่ชาวจีน คนไทยเชื้อสายจีนกลับมาหนาแน่นเพิ่มขึ้น ส่งผลถึงความเจริญยังปัจจุบัน โดยที่ในสมัยของพระองค์ได้มีการขุดคลอง

เพิ่มเติม ได้แก่ คลองนครเนื่องเขต คลองประเวศบุรีรมย์ คลองเป้ง คลองแพ่ง คลองอุดมชลจร และ คลองแยกอีก 2 คลอง มีการย้ายที่ทำการมณฑลจากเมืองปราจีนบุรีมาไว้ที่เมืองฉะเชิงเทรา ทำให้ เมืองฉะเชิงเทราเป็นศูนย์กลางของมณฑล การสร้างทางรถไฟ การตั้งตลาดซื้อขายแลกเปลี่ยน ช้าง ม้า โค กระบือ

หลักฐานช่วงรัชกาลปัจจุบันพบว่ามิกลุ่มของคนไทยเชื้อสายจีนอาศัยอยู่ในพื้นที่ศึกษา อยู่เป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะพื้นที่ศึกษาปรากฏว่ามีศาสนสถานที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมจีนอยู่เป็น จำนวนมาก ได้แก่ วัดจีน 2 แห่ง คือวัดจีนประชาสโมสร วัดอุทัยภาติการาม (ปัจจุบันเป็นวัดญวน) ศาลเจ้าตลาดบ้านใหม่และบริเวณใกล้เคียงตลาดรวม 3 แห่ง โรงเจ 3 แห่ง ซึ่งศาสนสถานเหล่านี้จะ บ่งบอกได้ว่าพื้นที่ศึกษาบริเวณวัดจีนประชาสโมสร ยังสืบทอดความดั้งเดิมของคนจีนไม่ขาดสาย

การสร้างวัดจีนในประเทศไทย หลักฐานช่วงระยะแรกทางประวัติศาสตร์สมัยสุโขทัย เราพบว่ามวัฒนธรรมจีนเข้าไปในพื้นที่ประเทศไทย หลักฐานที่พบคือการใช้ลวดลายแบบจีนผสมอยู่ ในศิลปะไทย ในสมัยอยุธยาระยะเวลายาวนานถึง 417 ปี มีเรื่องราวเกี่ยวกับวัฒนธรรมจีนอยู่หลาย ประเด็นที่น่าสนใจ เริ่มจากที่ตั้งของชุมชนจีนพบว่าอาศัยอยู่อย่างหนาแน่นในพื้นที่ทิศตะวันออก เฉียงใต้ของเกาะเมือง พบว่ามีอาคารบ้านเรือน มีวัดจีนเกิดขึ้นอยู่ใกล้บริเวณของชุมชนจีนซึ่ง หลักฐานในแผนที่เก่าระบุชื่อว่า วัดจีน วัดเจ็ก วัดชอเฮ แต่ที่น่าเสียดายที่เราไม่พบหลักฐานทางด้าน รูปแบบตัวอาคารของวัดเลย พบเพียงชื่อของวัด ส่วนหลักฐานที่เป็นสุสานจีนนั้นก็คงบ่งบอกไม่ได้ เพราะวัดในชั้นหลังที่เป็นวัดไทยเราก็พบสุสานจีนอยู่ นอกจากนี้วัดที่ยังสืบเนื่องความเป็นวัดอยู่จน กระทั่งปัจจุบัน คือวัดจีน (วัดรัตนชัย) ก็เป็นวัดที่เป็นรูปแบบศิลปะไทย หลักฐานการบอกเล่าว่าเคย พบว่า มีตุ๊กตาจีนปรากฏอยู่ก็หายไปแล้ว

การทำบุญไหว้พระของชาวจีน ในสมัยกรุงศรีอยุธยา นักวิชาการลงความเห็นว่าคนจีน สมัยอยุธยาเข้ามาอยู่ในประเทศไทยมีความศรัทธาต่อพระพุทธศาสนา กรณี “ชำปอกง” ที่เกิดจาก เรื่องราวของขุนนางจีนสมัยราชวงศ์หมิง “เจิ้งเหอ” ได้เข้ามาไหว้พระหลวงพ่อดำวัดพนัญเชิง ภายหลัง จึงนิยมเรียกหลวงพ่อดำ “ชำปอกง” ซึ่งความหมายก็คือ “พระรัตนตรัย” เป็นความนิยมของคนจีน สมัยนั้น กรณีนี้แสดงให้เห็นว่าคนจีนนับถือพระพุทธศาสนาหายาน แต่การไหว้พระทำบุญของ ชาวจีนที่เข้ามาอาศัยในกรุงศรีอยุธยาไม่จำเป็นต้องเป็นวัดพุทธหายาน รูปแบบศิลปกรรมก็ไม่ต้อง เป็นแบบศิลปะจีน ซึ่งทั้ง ๆ ที่ก็มีรูปแบบของศาลเจ้าจีนเกิดขึ้นแล้ว

สมัยรัตนโกสินทร์ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงนิยมรูปแบบศิลปะจีน มาสร้างวัดไทย เรียกว่า “ตามพระราชนิยม” ลัทธิทางศาสนาแบบพุทธเถรวาท ไม่เคยปรากฏวัดใด เลยที่เป็นแบบพุทธหายาน และตัวอาคารก็เป็นแบบจีนแท้ ส่วนความนิยมหลวงพ่อดำวัดพนัญเชิง คนไทยเชื้อสายจีน เจ้าสัวโต (เจ้าพระยานิกรบดินทร) สร้างวัดกัลยาณมิตรรูปแบบอาคารวิหาร

โบสถ์ก็เป็นรูปแบบศิลปะไทย อีกทั้งพระประธานก็แบบไทย ทั้งที่ท่านก็มีกำลังทรัพย์ที่จัดสร้างได้ หรือบริเวณใกล้วัดก็มีศาลเจ้าเทียนอันเก้งตั้งอยู่

ความเป็นวัดจีนได้เริ่มก่อตัวขึ้นในช่วงสมัยรัชกาลที่ 5 ราวพ.ศ. 2414 ด้วยความช่วยเหลือของทางราชสำนัก พระองค์ทรงโปรดให้พระยาโชฎีกาฯ เศรษฐีเจ้ากรมท่าซ้าย ร่วมกับพุทธศาสนิกชน ชาวจีนดำเนินการก่อสร้างวัด รูปแบบเป็นแบบจีนคอนกรีต ส่วนพระประธานสามองค์ประดิษฐานในพระอุโบสถพบว่าศิลปะไทยผสมกับศิลปะจีน จึงสรุปได้ว่าวัดจีนได้เริ่มเป็นวัดแบบศิลปะจีนในสมัยรัชกาลที่ 5 แต่ก็มีศิลปะไทยผสมอยู่ที่พระประธานสามองค์อยู่

ระยะเวลาหลังจากสร้างวัดเล่งเน่ยยี่เพียงไม่กี่ปี วัดเล่งฮกยี่ได้ถูกสร้างขึ้นในพื้นที่นอกเมืองหลวง นักวิชาการบางท่านกล่าวว่าสร้างเมื่อพ.ศ. 2416 หลังสร้างวัดเล่งเน่ยยี่อยู่เพียง 2 ปี บางเอกสารว่าสร้างในปี พ.ศ. 2449 สร้างก่อนพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จเพียงเล็กน้อย สำหรับผู้วิจัยแล้วมีความคิดเห็นว่า น่าจะสร้างห่างจากวัดเล่งเน่ยยี่เพียงไม่กี่ปี เพราะช่วงที่รัชกาลที่ 5 เสด็จวัดสร้างเสร็จแล้วโดยเฉพาะพระประธานเป็นฝีมือของชาวจีนต้องใช้เวลา นำมาจากประเทศจีนและต้องเดินทางมาเมืองฉะเชิงเทรา ถ้าสร้างในปี พ.ศ. 2549 ก็จะเร็วไป

ที่ตั้ง รูปแบบศิลปกรรมของวัดจีนประชาศ โสมสรและความหมายทางสัญลักษณ์

วัดจีนประชาศ โสมสร ตั้งอยู่ในชุมชนตลาดบ้านใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา ปัจจุบันมีความเชื่อว่าเป็นวัดที่อยู่ในตำแหน่งของท้องมังกร แขนงของวัดหันด้านหน้าสู่แม่น้ำบางปะกงและตั้งรับกับตลาดบ้านใหม่ แขนงอยู่ในแกนทิศเหนือทิศใต้ (วางเฉียงทิศเล็กน้อย) รูปแบบของแผนผังวัดเป็นอิทธิพลวัฒนธรรมจีนที่เรียกว่า ซื่อเหอเตียน ประกอบด้วยอาคารหลักวิหารหน้า วิหารหลัก วิหารบูรพาจารย์ วิหารพระโพธิสัตว์กวนอิม วิหารพระโพธิสัตว์คังจิ้งอ้วง และวิหารรองขนานด้านทิศตะวันออกและทิศตะวันตก

รูปแบบซื่อเหอเตียน ของวัดจีนประชาศ โสมสรมีความเชื่อทั้งศาสนาพุทธ ศาสนาเต๋า โดยเฉพาะศาสนาพุทธเป็นเรื่องของคติจักรวาล เริ่มจากพื้นที่โล่งหน้าวัดเป็นสัญลักษณ์ของอาณาจักรกามาธาตุ เข้าสู่จุดที่สูงขึ้นตามลำดับ จนถึงวิหารหลักคือการเข้าสู่อาณาจักรที่สูงสุด ความหมายทางสัญลักษณ์คือการเข้าสู่ อรูปธาตุในที่สุด

การวางผังของวัดจีนยังเปลี่ยนไปตามพลวัตมีการวางผังที่นับว่าเป็นวัดแรกที่วางผังโดยนำเอาแบบศิลปกรรมไทยเข้ามาผสมแล้วเน้นความสมดุลด้านทิศตะวันออกและทิศตะวันตก รูปแบบด้านสถาปัตยกรรมของวัดเหมือนกับศิลปะทางภาคใต้ของจีนเน้น โครงสร้างของอาคารเป็นไม้ ปรังผนังเป็นคอนกรีต การประดับตกแต่งใช้วิธีการแกะสลักไม้ประดับ ลวดลายที่ใช้แกะสลักนั้นล้วนเป็นลวดลายทางสิริมงคล สำหรับวิหารบูรพาจารย์เป็นรูปแบบสมัยใหม่เป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก 2 ชั้น ส่วนหลังคาเป็นรูปแบบทางวัฒนธรรมจีน และอาคารจะสูง

ที่สุด เรียงจากวิหารหน้า วิหารหลัก วิหารบูรพาจารย์ ตามความเชื่อของเต๋า

รูปเคารพในวัดจีนประชาสโมสรส่วนหนึ่งยังยึดหลักวัฒนธรรมจีนอยู่ พบว่ามีการปรับเปลี่ยนนำเอาวัฒนธรรมไทยเข้ามาผสม เปลี่ยนไปตามพลวัตที่ไม่หยุดนิ่ง ผู้มีอิทธิพลอย่างมากคือเจ้าอาวาสวัด แต่ที่น่าสนใจเป็นอย่างมากคือที่วัดจีนประชาสโมสรแห่งนี้พระประธานน่าจะเป็นรูปแบบวัฒนธรรมจีนที่ไม่มีการผสมเอาศิลปะไทยเข้ามาในรูปแบบเลย

ภาพจิตรกรรม เป็นการนำเอาลวดลายศิลปะจีนเขียนประดับตกแต่งพบบริเวณวิหารหน้า วิหารหลัก เขียนประดับตั้งแต่ภายนอกที่เป็นหลังคา ผนังอาคาร และพบเขียนภายใน ที่นิยมมากจะเป็นด้านหน้าของโต๊ะบูชาของค์ประติมากรรมรูปเคารพต่างๆ ลวดลายที่นำมาใช้เป็นลวดลายทางสิริมงคลทั้งสิ้น และภาพเขียนเหล่านี้ส่วนใหญ่เขียนขึ้นในสมัยของพระอาจารย์จงฉือ (เจ้าอาวาสองค์ที่ 6)

จากการศึกษาศิลปกรรมภาพจิตรกรรมของวัดล้วนเป็นสัญลักษณ์ที่เกี่ยวกับเต๋าเป็นส่วนใหญ่ และศาสนาพุทธรองลงมา ส่วนประติมากรรมรูปเคารพส่วนใหญ่เป็นรูปเคารพทางพุทธ ศาสนารูปแบบทางวัฒนธรรมจีน ไม่ได้รับอิทธิพลด้านรูปแบบจากวัดเถรวาท ล้วนมีรูปแบบที่แตกต่างกัน เพียงแต่มีความเชื่อหลักเดียวกันทั้งสิ้น

วัดจีนประชาสโมสรจึงเป็นสัญลักษณ์ทางความเชื่อด้านพุทธศาสนา ที่จะทำให้จิตใจของผู้ที่มีความศรัทธาหลุดพ้นจากกิเลสมุ่งเข้าสู่นิพพานในที่สุด วัดจึงมีบทบาทต่อสังคม เป็นศูนย์รวมจิตใจของคนจีน คนไทยเชื้อสายจีน ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 เป็นต้นมา จวบถึงปัจจุบันเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนไทยในพื้นที่และคนไทยโดยทั่วไป

บทบาทของวัดจีนประชาสโมสรต่อชุมชน

พบว่าพระสงฆ์จีนนิกายมีค่านิยมเน้นหนักในการช่วยเหลือสังคม ช่วยแก้ปัญหาของมนุษย์ที่ประสบกับความทุกข์ด้วยวิธีการต่าง ๆ และการที่พระสงฆ์มีแนวความคิดเช่นนี้ จึงต้องอยู่ร่วมกันกับสังคมได้ โดยที่ไม่แยกตัวออกจากสังคม ดังที่การจัดการบริหารในวัดจีนประชาสโมสร จึงสอดคล้องกับแนวคิดข้างต้น โดยที่ทางวัดจัดการบริหารที่มีองค์ประกอบที่ประกอบด้วย คณะกรรมการวัด มีหน้าที่ให้คำปรึกษาและแนะนำกับทางวัด และการบริหารยังประกอบด้วย งานหลักของวัดที่ขึ้นตรงต่อเจ้าอาวาสโดยตรง มีสาขางาน ได้แก่ การเงิน การสงเคราะห์ การบริการ จำหน่ายรูปเทียน น้ำมัน และของสักการะเกี่ยวกับเทพเจ้า งานช่าง งานจัดสร้าง งานซ่อมบำรุง งานสถานพยาบาล งานความสะอาด งานบริการต้อนรับ สักการะ งานดูแลระบบสาธารณะไฟฟ้า ประปา อาคาร พื้นที่ งานพิธีกรรม การสวดมนต์ งานอาหาร โรงครัว เป็นต้น

วัดจีนประชาสโมสรทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางทางภูมิภาคตะวันออกเป็นศูนย์กลางทางด้านศาสนาพุทธมหายาน ฝ่ายจีนนิกาย กล่าวคือวัดเล่งฮกยี่ ชื่อวัดนั้นเชื่อมโยงทั้งสามวัดที่เกิด

จากแนวคิดของหลวงจีนสกลเหิง (อธิการฝ่ายจีนิกายปฐมแรกในประเทศไทย) ด้วยตำแหน่งของพื้นที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ของจังหวัดฉะเชิงเทรา เดิมนี้เป็นศูนย์กลางของมณฑลปราจีนบุรี จึงจัดว่าเป็นวัดจีนฝ่ายมหายานแห่งแรกที่สืบเนื่องด้วยรูปแบบศิลปะจีนจากวัดแรกคือวัดเล่งเน่ยยี่ ดังนั้นวัดเล่งสกลยี่จึงเป็นวัดศูนย์กลางของมณฑลปราจีนบุรี ในขณะเดียวกันมณฑลปราจีนบุรีเป็นมณฑลที่มีการสร้างเมืองที่ทันสมัยที่สุดในขณะนั้นอีกด้วย ประกอบกับในมณฑลอื่นยังไม่มีวัดจีนเกิดขึ้น จึงถือว่าวัดเล่งสกลยี่เป็นวัดแรกที่สร้างขึ้นในพื้นที่นอกเมืองหลวงเป็นวัดจีนนิกายฝ่ายมหายาน จึงเป็นศูนย์กลางของมณฑลปราจีนบุรีที่ตั้งอยู่ที่เมืองฉะเชิงเทรา

วัดเล่งสกลยี่ เป็นสัญลักษณ์ทางพุทธศาสนาของจีนิกาย สิ่งที่จะบ่งบอกความเป็นสัญลักษณ์ของวัดจีนได้นั้น มีองค์ประกอบที่จะแสดงสัญลักษณ์ออกมา ได้แก่ หังวัดแบบศิลปะจีน อาคารสิ่งก่อสร้างเป็นรูปแบบศิลปะจีน กรณีวัดจีนเป็นรูปแบบอิทธิพลจากจีนตอนใต้ ใช้ช่างแต่จิ๋ว ก่อสร้างในวัดจีนมีพระประธาน 3 องค์ เป็นรูปแบบศิลปะจีน รูปเคารพรองก็เป็นแบบศิลปะจีน ทั้งหมด และรูปเคารพดังกล่าวเป็นรูปเคารพที่ร่วมนำพุทธศาสนา ศาสนาเต๋า และศาสนาขงจื้อไว้รวมกันในวัด

จากตัวอย่างความสำคัญขององค์ประกอบที่แสดงความเป็นสัญลักษณ์ออกมาจากข้อความข้างต้น จึงสามารถที่จะบ่งบอกได้ว่า วัดจีนประชาสโมสรเป็นสัญลักษณ์ทางพุทธศาสนา มหายาน ฝ่ายจีนิกาย

บทบาทความสำคัญของวัดทางด้านสังคม

พบว่าวัดมีปัจจัยหลายข้อด้วยกันที่วัดจีนมีบทบาททางสังคม เริ่มจากการเป็นศูนย์รวมในการอบรมตามความเชื่อทางพุทธศาสนา คือมีบทบาทเป็นสถานที่อบรมสั่งสอนคนที่เข้ามาสักการบูชารูปพระพุทธรูป พระโพธิสัตว์ รูปเทพเจ้าทางเต๋า รูปขงจื้อ และรูปเทพเจ้าทางศาสนาอื่น ๆ สิ่งสำคัญก็คือเพื่อให้บุคคลนั้นเป็นคนดีในสังคม และอยู่ร่วมในสังคมได้อย่างมีความสุข เมื่อผู้คนเข้ามายังวัด วัดจึงเป็นสถานที่พบปะสมาคมในงานเทศกาลตามประเพณีของวัดที่จัดขึ้น ผู้ที่มีความยากไร้ขัดสน ไม่มีที่อยู่อาศัย วัดก็ช่วยให้ที่อยู่ ให้อาหาร ยารักษาโรค วัดจึงเป็นศูนย์สถานสงเคราะห์คนชรา ประชาชนที่อาศัยอยู่ในวัดและผู้ที่มีบ้านเรือนอาศัยอยู่ใกล้วัด วัดมีศูนย์รักษาพยาบาลให้สำหรับชุมชนยามเจ็บไข้ ปัจจุบันทางวัดจีนประชาสโมสร กำลังดำเนินการจัดสร้างโรงพยาบาลขึ้นในพื้นที่ของวัด บริเวณทิศตะวันออกตั้งอยู่ติดกับถนนสุขกิจ เมื่อมีผู้ที่เข้ามาศึกษาหาความรู้ในวัด วัดมีวัดอุทิศที่จัดเป็นแหล่งการเรียนรู้ สืบทอดทางประเพณีวัฒนธรรม รวมทั้งเป็นแหล่งพิพิธภัณฑ์ วัดทุกวัดนอกจากมีบทบาททางด้านศาสนาแล้ว วัดยังเป็นแหล่งการเรียนรู้ทุก ๆ ด้านอีกด้วย

วัดยังเป็นศูนย์กลางให้คำปรึกษาให้ความรู้เรื่องการดำเนินการทางธุรกิจ การดำเนินชีวิต ความเป็นอยู่ด้านต่าง ๆ โดยที่พระอาจารย์ท่านมีความรู้เฉพาะด้านนี้จึงให้คำปรึกษาได้ สำหรับการเรื่องการสืบทอดประเพณีที่ทางวัดทำเป็นประจำทุกปี ไม่ว่าจะเป็นวันตรุษจีน วันทิ้งกระจาด ประเพณีการกินเจ และส่วนวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาทางวัดจัดให้ประชาชนเข้ามาไหว้พระ เวียนเทียนรอบวิหารหลักอยู่เป็นประจำทุกปี เมื่อวัดมีสืบสานประเพณีทำให้วัดมีบทบาท เป็นสถานที่ให้ความบันเทิงอีกชั้นหนึ่ง จากกิจกรรมประเพณีในวัดในเทศกาลวันสำคัญต่าง ๆ แล้ว จึงส่งผลทำให้เกิดความรู้และความบันเทิง เช่น ขบวนแห่เชลียงโตในวันตรุษจีน การแสดงจีวช่วง เทศกาลงานกินเจ การเปิดให้ประชาชนเข้ามากราบไหว้แล้วยังได้รับความบันเทิงชื่นชมในความ สวยงามของสถาปัตยกรรม รูปเคารพ ภาพจิตรกรรม

นอกจากนี้วัดเป็นสถานที่ให้ความช่วยเหลือ และให้บริการกับหน่วยงานราชการและ เอกชนต่าง ๆ ให้ความช่วยเหลือด้านสถานที่ ปักจายต่อสังคม และวัดเป็นสถานที่ธำรงไว้ซึ่ง ชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ โดยเฉพาะในการส่งเสริมสถาบันพระมหากษัตริย์ ทางวัดปฏิบัติ มาอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการศึกษาเรื่องพิธีกรรมต่าง ๆ ของวัดจีนในรอบปีอย่างละเอียดเพราะจะทำให้เห็นองค์ประกอบของการใช้พื้นที่ในวัดได้อย่างชัดเจนขึ้นอีกทั้งยังได้ทราบเรื่องราวของ รูปเคารพที่เชื่อมโยงเกี่ยวกับความเชื่อทางพิธีกรรม
2. รัฐหรือสถาบันทางเอกชนควรเข้ามาสนับสนุนเรื่องทุนทรัพย์และทางด้านวิชาการ ในการอนุรักษ์ซ่อมแซมวัดด้วยเหตุที่ว่าวัดจีนประชาสโมสรมเป็นวัดที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ ระดับชาติ ที่เกี่ยวข้องกับพระมหากษัตริย์ อีกทั้งเชื่อมโยงคนจีนในประเทศไทย คนไทยเชื้อสายจีน ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 3 เป็นต้นมา ประกอบกับรูปแบบทางสถาปัตยกรรมยังเป็นรูปแบบดั้งเดิม นับถึงปัจจุบันวัดจีนประชาสโมสรมอายุมากกว่า 100 ปี ตัวอาคาร ประติมากรรมตกแต่ง รูปเคารพ มีการบูรณะตามเงื่อนไขของเวลา ควรที่จะต้องมีการบันทึกเรื่องราวเหล่านี้ไว้เพื่อการศึกษาในชั้นหลัง